

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE

NUMEDAL
MITT LOKALSAMFUNN

Universitetet
i Sørøst-Norge

Delrapport 1: Prosjekt Nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse, Numedal

Bakgrunn

Folkehelse er med blant strategier og satsingsområder i kommunenes kommuneplaner. Kommunenes folkehelsekoordinatorer opplever imidlertid utfordringer med operasjonaliseringen, for å nå angitte mål. Blant aktuelle utfordringer og behov kan nevnes:

- Kommunene har varierende oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer som grunnlag for planlegging og prioritering av tiltak.
- Varierende bevissthet innenfor kommunens ulike fagenheter og øvrige organer om betydningen av folkehelsearbeidet og deres ansvar for medvirkning i dette.

I prosjektet har kommunene Nore og Uvdal, Flesberg og Rollag samarbeidet gjennom snart tre år. Vi har hatt som mål å se på modeller og metoder for samarbeid gjennom et vidt felles perspektiv, på tvers av kommuner og sektorer innenfor folkehelse og friluftslivet. Vi ser dette som et nyttig samarbeid med tanke på identitetsskaping, kompetanseutvikling og ressursutnyttelse. Tre små kommuner uten egne planer for sammenslåing, men med mange interkommunale felles funksjoner og lokasjoner. Med 6 700 innbyggere og 9 000 hytter totalt, ville kommunene samlet vært Norges største hyttekommune - om vi legger dette perspektivet til grunn. Prosjektsamarbeid og kompetanseutvikling i fellesskap, er til dels ønsket av våre ansatte og nødvendig i følge kartlegginger samt data innhentet fra innbyggerne.

Problemstilling

Hovedproblemstillinger for utviklingsarbeidet er:

- Hvordan kartlegge og identifisere nærmiljøkvaliteter gjennom medvirkning fra lokalbefolkningen?
- Hvordan understøtte prosesser som gjør at folk flest får økt innflytelse over sin egen hverdag og sitt eget lokalmiljø?

Mål og målgrupper

Mål for hovedprosjektet:

- Ha bidratt til gode nærmiljø og lokalsamfunn i Numedal som fremmer folkehelse
- Gjennom mer samordnet tilrettelegging for fysisk aktivitet og friluftsliv ha bidratt til økt bosteds- og besøksattraktivitet i Numedal, ha styrket det frivillige arbeidet og gitt økt grunnlag for næringsutvikling.

Innbyggerne og fritidsbeboere i kommunene i Numedal er målgruppene. Kommunene har ulik vektlegging og prioritering innenfor gruppene. Ungdom har fokus i alle kommunene, fritidsbeboerne er også prioriterte. I tillegg er inkludering en prioritert oppgave. Se nærmere beskrivelse under de enkelte kommunene.

Eksterne samarbeidsparter i hovedprosjektet

- Universitetet i Sørøst-Norge (USN, www.usn.no)
- Høgskulen for landbruk og bygdeutvikling (HLB, www.hlb.no)
- Internasjonalt institutt for seriøs oppmuntring (IISO, www.iiso.no)
- Geir Møller (nå Telemarksforskning)
- Numedal videregående skole (www.numedal.vgs.no)
- Kongsbergregionen (www.kongsbergregionen.no)
- Reklamemakeriet, Rødberg (www.reklamemakeriet.no)
- Tweed Design AS (www.tweeddesign.no)

Interne samarbeidsparter i hovedprosjektet

- Kommunene i Numedal
- Buskerud Fylkeskommune (BFK), plan, miljø og folkehelse
- Numedalsutvikling IKS (avviklet 2017)
- Ansatte ved ulike virksomheter og avdelinger i kommunene i Numedal

Metoder og organisering

Metoder som er utprøvd/benyttet i medvirkningsarbeid i hovedprosjektet i Numedal og Uvdal: Tankefangst – a la «Open Space» og Dialogmøter i ulike former.

Hovedprosjektet er organisert med styringsgruppe bestående av tre rådmennene og representant fra Buskerud Fylkeskommune(BFK) samt konsulent. Prosjektet ledes av prosjektleder i 50% på oppdrag fra BFK. I tillegg prosjektgruppe og lokale prosjektgrupper i kommunene. Lokal prosjektledere er frikjøpt 40%.

Prosjekter og fellestiltak

Grunnlagsdokument/Folkehelseoversikt for Numedal. Utarbeidelse av et felles kunnskapsgrunnlag/folkehelseoversikt for kommunene i Numedal samt lokalt utfordringsbilde og ressurser. Sammenstilling av kvalitative og kvantitative data er spesielt vektlagt gjennom Tankefangst innhentet fra innbyggerne, Ungdata 2017 og Unicef's pilotkartlegging «Barnevennlige kommuner».

Fagkurs Samfunnsentreprenørskap ble gjennomført med 26 deltagere og fire prosjektoppgaver i de tre kommunene våren 2017.

Kunsten å lede frivillige.15t kurs våren 2018, kompetanseutvikling og inspirasjon for ansatte og frivillige ildsjeler i kommunene Flesberg, Rollag og Nore og Uvdal i regi av IISØ, Internasjonalt institutt for seriøs oppmuntring

Temaer: Lederegenskaper og lederfokus – Kunsten å virke sammen på tvers, både internt og sammen med andre – Viktigheten av eierskap, ansvarliggjøring og prioritering.

Camp Numedal. Aktivitetsdag med bli-kjent-aktiviteter for elever i ungdomstrinnet, med Numedal videregående skole som arrangør. Formålet var å bygge miljø og kjennskap på tvers av kommunene.

Interkommunalt Friluftsråd. Etablering av interkommunalt friluftsråd har vært et felles ønske i Numedal. En etablering på fylkesnivå utredes nå i 2018/2019 av Buskerud Fylkeskommune.

Måloppnåelse, resultater og videreføring av arbeidet

Medvirkningsarbeidet er både knyttet opp mot innbyggerne gjennom nærmiljø- og lokalsamfunnsutvikling, men også mot kompetanseutvikling blant ansatte og frivillige aktører i lag og foreningslivet.

Folkehelseoversikt er utarbeidet og formidles i flere sammenhenger og fora.

Enighet i kommunene om deltagelse i en ev satsing på interkommunalt friluftsråd.

Camp Numedal ble gjennomført etter lang prosess med skole/oppvekst og med suksess. 87 % av elevene anbefaler oss å gjenta dette. Mange fikk nye venner.

Det innkalles til workshop i ledergruppene for diskusjon og utarbeiding av forslag til videreføring av prosjektet. Prosjektgruppa vil oppsummere og fremme forslag for styringsgruppa i februar 2019.

Produkter

Nettsted og domene - www.mittnumedal.no. Prosjektet presenterer alle sine resultater og rapporter på dette nettstedet, som er videreutviklet i prosjektet.

Logo og fargepalett er utviklet med utgangspunkt i tidligere arbeid med nettside og ressursgrunnlag, som ble utviklet i et tidligere prosjekt i regi av Numedalsutvikling.

Folkehelseoversikt/kunnskapsgrunnlag for hele Numedal er utarbeidet med lokale tillegg fra kommunene som et utgangspunkt for senere tilpasninger og prosesser.

Faglig sluttrapport skal lages og presenteres ved prosjektets avslutning.

Erfaringskonferanse gjennomføres 9.januar 2019 som vår avslutning på prosjektet i samarbeid med Distriktssenteret (www.kdu.no).

Norsk versjon av «*Maptionnaire – plan with people*» skal utprøves og testes.

Digitalt verktøy for medvirkning inkl. veileder utvikles gjennom tjenestedesign som metode i regi av DOGA

Rapporter – kommunevise

Film fra CAMP NUMEDAL – en PILOT aktivitetsdag for 9.trinn er laget.

Artikkelserie fra Laagendalsposten – høst 2017/ vår 2018.

Facebookside «Numedal – mitt lokalsamfunn».

Rollag kommune

Det kommunale folkehelseprosjektet i Rollag kommune blei initiert av folkehelsekoordinator og rådmannen, med grunnlag i kommunens ansvar i å følge opp folkehelseloven. Formålet har vært økt kvalitativ og kvantitativ kunnskap i et grunnlagsdokument for folkehelse i Rollag kommune.

Bakgrunn

Rollag kommune har 1 453 innbyggere. Ansatte i kommunale tjenester og administrasjon har gjerne flere oppgaver og et bredt spekter av ansvarsområder. Ved oppstarten av prosjektet i 2016 hadde kommunen lite dokumentert kunnskap om det lokale utfordringsbildet, samtidig som medvirkningsprosesser blei gjennomført og fulgt opp på tradisjonelt vis. En av utfordringer i Rollag kommune tilknyttet folkehelsearbeidet er at kommunen i administrativt arbeid i begrenset grad får nyttiggjort seg faktagrunnlag som for eksempel folkehelseoversikten. Kommunen er avhengig av å skaffe seg økt kvalitativ kunnskap samt legge til rette for en helhetlig dialog innad og utad. En del av utfordringene er begrensede ressurser tilknyttet kommunal planlegging.

Problemstilling,

Legge til rette for og skape bedre kunnskap og forståelse for medvirkningsprosesser i kommunalt arbeid og i lokalsamfunnet generelt.

Øke kunnskap og oversikt over lokale folkehelseutfordringer og status tilknyttet folkehelse samt formidle denne type kunnskap, lage struktur og rutiner til bruk i kommunalt arbeid.

Stimulere til systematisk evaluering og oppfølging av tiltak, prosesser og prosjekter i kommunen.

Mål og målgrupper

Mål: Skape oversikt og kunnskap over medvirkningsmetoder som kan brukes i det lokale arbeidet.

Målgrupper har vært nye innbyggere og innbyggergrupper i kommunen samt barn og ungdom.

Eksterne og interne samarbeidsparter

Samarbeidsparter internt i Rollag kommune er rådmannens ledergruppe og ansatte som jobber konkret med utviklings- og prosjektarbeid. Organisert og uorganisert frivillighet samt næringslivet er eksterne samarbeidsparter. Buskerud Fylkeskommune har i prosjektarbeidet vært en aktiv bidragsyter. I enkelte prosesser har vi benyttet samarbeidspartnere som FAUN Naturforvaltning, Trøbbelskyter og Asplan Viak.

Metoder og organisering

I det lokale prosjektarbeidet benyttet vi oss i første rekke av «Tankefangst» som metode. Vi har i delprosjektene benyttet metoder som:

- Cafè-modellen
- Spørreskjema
- Åpne møter med workshop
- Ungt entreprenørskap

Prosjektet er organisert med lokal prosjektgruppe og frikjøpt prosjektleder (40%). Prosjektgruppa har vært sammensatt med representanter fra forskjellige avdelinger i kommunen og har fungert som en støttegruppe for prosjektleder.

Prosjekt og tiltak

Kunnskapsformidling og økt forståelse av folkehelsearbeid: Lokal prosjektleder har jevnlig deltatt i rådmannens ledergruppe samt i møter med lokalpolitikere. Fokus på formidling underveis i prosjektperioden samt på videreføring og bruk av kunnskapsgrunnlaget i videre arbeid.

Friluftsområder: Systematisk arbeid med friluftsområder i kommunen, inkl. kartlegging av friluftsområder. Prosjektet er et samarbeid mellom kommunen, frivillighet og ungdommen/elever fra Veggli skole (Ungt entreprenørskap).

Frivillighetspolitikk: Med utforming av en frivillighetspolitikk, blir folkehelsearbeid innad og utad i kommunen formalisert. Dette vil bidra til systematisk samarbeid og medvirkning fremover.

Medvirkning av ungdom: Kunnskapsgrunnlaget stimulerte til etablering av arbeidsgruppa «Attraktiv ungdomskommune», med ungdom og politikere i gruppa. Kommunen har også gått i videre samarbeid med UNICEF for å bli godkjent som «Barnevennlig kommune».

Måloppnåelse, resultater og videreføring av arbeidet

Økt forståelse av folkehelsearbeidet i alle enheter og hos politikere i kommunen.

Systematisk arbeid med friluftsområder i kommunen med statlig sikring av friluftsområder i kommunens arealplan.

Formulering av en helhetlig frivillighetspolitikk som vedtas politisk våren 2019.

Folkehelseoversikten blir videre brukt i kommunens planlegging.

Produkter

Friluftskartlegging. Sti- og løypeplan. Frivillighetspolitikk. Grunnlagsdokument folkehelse. Rapport fra arbeidsgruppen «Attraktiv ungdomskommune» gir forslag til videre medvirkningsarbeid av og med ungdom.

Rapporter med forslag til videre prosjektarbeid i frivilligheten, utforming av natur- og kultursti i Veggli sentrum samt idèskisse til badeanlegg i Veggli.

Kontaktinformasjon: Nadine Mielke, nadine.mielke@rollag.kommune.no

Nore og Uvdal kommune

Bakgrunn

Folkehelse er med blant strategier og satsingsområder i kommunens kommuneplan. Kommunens folkehelsekoordinator har opplevd utfordringer med operasjonaliseringen, (gjøre noe målbart ved observasjon eller eksperimentering) for å nå angitte mål. Blant annet er folkehelsearbeidet i betydelig grad avhengig av medvirkning fra frivillig sektor.

Problemstilling

Hvordan kan kommunen bli bedre på medvirkning og hva slags metoder kan være de beste å bruke, hva vil det føre til av endringer?

Mål og målgrupper

Gjennom prosjektet ha bidratt til gode nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse spesielt for kommunens barn og unge, øvrige innbyggere og fritidsinnbyggere. Tilrettelagt for fysisk aktivitet og friluftsliv, ha bidratt til økt bosteds- og besøksattraktivitet, styrket det frivillige arbeidet og gitt økt grunnlag for næringsutvikling

Eksterne samarbeidspartnere

Gjennom Visjon Rødberg, videreutvikling av Rødberg som kommunesenter, har det vært samarbeid med arkitektfirmaet Snøhetta. Kommunen har også søkt og kommet med i Europan 15, en konkurranse for unge arkitekter. Buskerud fylkeskommune er også samarbeidspartner i dette prosjektet.

Interne samarbeidspartnere

Lokale gård- og grunneiere, det lokale næringsliv, frivillige lag og foreninger deltar også i prosessen.

Metoder

- 1) *Folkemøter*. I forbindelse med rulleringen av kommuneplanens samfunnsdel har det vært holdt folkemøter rundt om i de forskjellige grendene. Det har også vært egne møter for kommunens næringsliv, hytteinnbyggere og kommunens ansatte. Møtene ble holdt våren og sommeren 2018.
- 2) *Kafébord*. Nore og Uvdal kommune har testet ut bruken av Kafébord som metode i forbindelse med et folkemøte med kommuneplanen for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv som tema. Møte ble holdt høsten 2018.
- 3) *Gjestebud*. Det inviteres til gjestebud som en forlengelse av Kafébord. Meningen med dette er å gi mulighet for å konkretisere ønsker/tanker rundt om i de forskjellige nærområdene.
- 4) *Barnetråkk*. Det planlegges å gjennomføre Barnetråkk som metode ved Uvdal skole. (5.-7. trinn), samt en papirbasert utgave for 1.-4. trinn. Dette sees i

sammenheng med nærmiljøtiltak som er under etablering, samt tilbakemelding fra UNICEF om barn og unges medvirkning i prosjekt «Barnevennlige kommuner».

5) *Ungt entreprenørskap*. Ungdomsprosjekt, gjennomført på ungdomstrinnet, Rødberg skole, der målet var å komme med forslag til aktiviteter - sentrumsnært til Rødberg.

Organisering

Prosjektet er organisert med lokal prosjektgruppe og frikjøpt prosjektleder (40%).

Prosjektleder har i perioder vært fordelt på 2 personer, med 20% på hver.

Prosjektgruppa har vært sammensatt med representanter fra de forskjellige avdelinger i kommunen og fungert som en støttegruppe for prosjektleder.

Medvirkningsarbeidet er både knyttet opp mot innbyggerne gjennom nærmiljø- og lokalsamfunnsutvikling i forbindelse med rullering av kommuneplanens samfunnsdel, men også mot kompetanseutvikling blant ansatte og frivillige aktører i lag og foreningslivet

Prosjekt og tiltak

Gjennom ungt entreprenørskap kom det inn forslag til tiltak som har ført fram til søknad om penger til utendørs treningsapparater, fritidsaktiviteter i forbindelse med Grotta ungdomsklubb, idé om å utvikle en down-hill løype sentrumsnært til Rødberg og samarbeid med den lokale motorklubben. Prosessene har også medvirket til at det er satt i gang et prøveprosjekt med gratis skolemat en gang i uken, til alle elevene i grunnskolen i kommunen. På bakgrunn av at kommunen er langstrakt og har til dels dårlig utbygd offentlig kollektivtilbud, er det gått til anskaffelse av en «bygdebil». Denne skal brukes til å kjøre eldre og personer med nedsatt funksjonsevne, den skal også kunne nyttes av lag og foreningen til f.eks. å kjøre på trening eller idrettsarrangement.

Måloppnåelse, resultater og videreføring av arbeidet

Gjennom prosjektet har man slik lokal prosjektleder ser det, oppnådd å sette i gang medvirkningsprosesser og prøveprosjekter i forhold til barn og unge.

Det er skilt på metoder mellom barn/unge og voksne. Metoder som aktiviserer/ gjør at folk må forflytte seg/ snakke på tvers, på litt nye arenaer, kan ofte sette kreativiteten i gang. Kafébord er et godt eksempel på dette. Det blir også viktig å gi informasjon tilbake til innbyggerne som har vært deltatt i de forskjellige prosessene.

Prøveprosjektet med gratis skolemat til alle elevene i kommunens grunnskole, har vært en stor suksess. Her blir det viktig å få dette inn i kommunens økonomiplaner.

Gjennom bygdebilen er det ønske om å imøtekomme behovet for et bedre kollektivtilbud til eldre, barn og unge. Kommunen har så langt bevilget et årlig driftstilskudd, dette bør også videreføres. Gjennom ungt entreprenørskap har man erfart at når ungdom kan la kreative tanker blomstre, gir det resultater.

Kontaktinformasjon:

Britt Guton Halland britt.guton.halland@nore-og-uvdal.kommune.no

Flesberg kommune

Nærmiljøprosjektet har bidratt i utviklingen av gode bo- og nærmiljøkvaliteter i tettstedene våre i samarbeid med innbyggerne. Vi har mobilisert til engasjement for eget nærmiljø samt formalisert samarbeidet gjennom partnerskapsavtaler. Vi har bistått lag og foreninger i søknader om tiltak, samt søke i fellesskap å kunne realisere gode tiltak.

Problemstillinger

Hvordan kartlegge og identifisere nærmiljøkvaliteter gjennom medvirkning fra lokalbefolkningen?

Hvordan understøtte prosesser som gjør at folk flest får økt innflytelse over sin egen hverdag og sitt eget lokalmiljø?

Mål og målgrupper

Medvirkningsarbeid for steds- og identitetsutvikling. Målgrupper er innbyggerne i kommunen - med vekt på utvikling av forpliktende samarbeid med Bygdelag og Velforeninger. Ungdom og integrering har også vært prioritert.

Eksterne samarbeidsparter:

- Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Ås.
- Design og arkitektur Norge (DOGA) Oslo.
- Miljødirektoratet og Buskerud Fylkeskommune.
- Blefjell Løypeforening var en viktig sparringpartner i utformingen av spørreskjema til hytteeiere på Blefjell.

Interne samarbeidsparter

- *Bygdelag og Velforeninger* har vært våre primære samarbeidspartnere, som representanter for tettsted/bygda, og bidratt ekstra inn i medvirkningsarbeidet og lokal prosjektgruppe. Sted for oppstart av arbeidet og rekkefølge ble prioritert i et åpent møte november -16: Svene Vel, Flesberg Bygdelag, Lampeland Vel og Lyngdal Bygdelag.
- *Ledergruppa i kommunen* er viktige samarbeidsparter internt for viderefremidling og planarbeid basert på kunnskapen.
- *Lokale gård- og grunneiere* er involvert i gjennom pilotprosjektet i «Utprøving av ny veileder for ferdselsårer».

Organisering

Prosjektet er lokalt organisert med lokal prosjektgruppe og frikjøpt prosjektleder (40%). Prosjektgruppa har vært dynamisk sammensatt, knyttet opp mot medvirkningsprosessene i våre fire tettsteder/bygder og lokalsamfunn. Dette også i vårt oppdrag som pilotkommune i prosjekt Folkeetråkk, gjennom DOGA (Design og arkitektur Norge). Prosjektet har delvis finansiert en sommerjobb i pilotarbeidet «Utprøving av ny veileder for ferdselsårer».

Metoder

Gjestebud. Flesberg kommune har testet ut og benyttet gjestebud som metode i to steder: Svene (2017) og Flesberg (2018). Gjestebudrunde nummer to bygde på erfaringer fra Svene. I tillegg ble uformelt/uanmeldt møte med innbyggere testet.

Spørreundersøkelse (Survey). Flesberg kommune gjennomførte sin første spørreundersøkelse blant hytteeiere/fritidsbeboere på Blefjell våren 2018 via Facebook i samarbeid med Blefjell Løypeforening.

Maptionnaire – plan with people (www.maptionnaire.com). Som pilotkommune i Folkestråkk gjennom DOGA, tester vi ut denne nye metoden og verktøyet. Tema: Stevningmogen Fritidspark - Hvordan få dette området på Lampeland til å bli et område for ALLE når ny skole, svømmehall og idrettshall er ferdig?

Tjenestedesign som metode ble kommunen kjent med gjennom innledende arbeid i «Folkestråkk».

Prosjekt og tiltak

- Medvirkningsarbeid i samspill mellom NMBU og 9. trinn fra Flesberg i kurset «Bylandskapet som sosial arena». Utarbeiding av 9 studentoppgaver.
- Gjestebud som metode på to tettsteder/bygder i samarbeid med velforening og bygdelag, som en del av stedsutvikling
- Initierte til reetablering av velforening og arbeid med partnerskapsavtaler
- Pilotkommune i prosjekt «Folkestråkk» - utvikling av digitalt verktøy for medvirkning og Maptionnaire som metode
- Pilotkommune i utprøving av «Ny veileder for ferdselsårer»
- Spørreundersøkelse til hytteeiere på Blefjell via Facebook

- Etablering av ungdomsråd i kommunen høsten 2018

Måloppnåelse, resultater og videreføring av arbeidet

Med resultater fra gjestebud, ble prioriterte stier og løyper kartlagt med GPS og lagt ut på UT.no. Tilsvarende prioriteringer, arbeid og synliggjøring ble gjort med kommunens turkasser.

Resultatene fra Workshop i «Maptionnaire» med ulike grupper av befolkningen bringes inn i kommuneplanarbeidet som starter opp i 2019.

Innbyggerundersøkelser og spørreundersøkelser og ungdomsmedvirkning skal synliggjøres i kommuneplan med oppstart 2019. Det jobbes med videreføring på mange områder; skoleutbygging, tettstedsutvikling og i planer.

Kontaktinformasjon: Frøydis Lislevatn, Froydis.Lislevatn@flesberg.kommune.no